

6. SINIF TÜRKÇE DERSİ

SÖZCÜKTE ANLAM

Gerçek, Mecaz ve Terim Anlam | Eş Anlam, Zıt Anlam ve Eş Sesli
Sözcükler
Deyimler ve Atasözleri | Söz Sanatları
Kapsamlı Konu Özeti, Etkinlikler ve Çözümlü Sorular

Adı Soyadı:

Sınıfı / No:

Tarih: / / 202...

Hazırlayan: Murat Hoca

Tüm Hakları Saklıdır © Nisan 2026

Öğrenme Hedefi: Öğrenciler kelimelerin farklı anlam türlerini ayırt eder, eş anlamlı, zıt anlamlı ve eş sesli sözcükleri tanır, deyim ve atasözlerini kavrar ve temel söz sanatlarını belirleyebilir.

Kelime Anlam Türleri

Gerçek Anlam: Bir kelimenin akla gelen ilk anlamıdır. Örn: Soğuk su içti.

Mecaz Anlam: Bir kelimenin gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamıdır. Örn: Bize çok soğuk davrandı.

Terim Anlam: Bir bilim, sanat, spor veya meslek dalına özgü kavramları karşılayan kelimelerdir. Örn: Maçta penaltı verildi.

Alıştırma: Anlam Türlerini Belirleyelim

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerin hangi anlamda (Gerçek, Mecaz, Terim) kullanıldığını boşluklara yazınız.

1. Ağır paketleri taşımakta zorlandı. (_____)
2. Bu olayda onun da parmağı var. (_____)
3. Bugün derste notalara çalıştık. (_____)
4. Annem keskin bir bıçak aldı. (_____)
5. Arkadaşının kalbini çok kırdı. (_____)
6. Oyunun ikinci perdesi başladı. (_____)
7. Boş sözlerle vaktimizi harcama. (_____)
8. Karanlık odada oturuyordu. (_____)
9. Bu köprü dışıme uygun değil. (_____)
10. Çok tatlı bir çocuktü. (_____)
11. Havuzun derin tarafına gitme. (_____)
12. Şair, son kıtada özlemde bahsetmiş. (_____)
13. Ocağın altını yakmayı unutma. (_____)
14. Sınavda açık soruları çok zordu. (_____)
15. Babamın gözüne girmeyi başardı. (_____)

Notlarım / Kendi Örneklerim:

Sözcükler Arası Anlam İlişkileri

Eş Anımlı (Anlamdaş): Yazılışları farklı, anlamları aynı olan kelimeler. Örn: Okul - Mektep

Zıt Anımlı (Karşıt): Anlamca birbirinin tersi olan kelimeler. Örn: Gece - Gündüz

Eş Sesli (Sesteş): Yazılışları aynı, anlamları tamamen farklı olan kelimeler. Örn: Gül (çiçek) - Gül (eylem)

Bölüm 1: Eşleştirme Alıştırması

Aşağıdaki kelimelerin eş anlamlılarını yanlarındaki boşluklara yazınız (6 Puan):

1. Yanıt: _____ 2. Konut: _____ 3. Sene: _____

4. Hediye: _____ 5. Lider: _____ 6. Misafir: _____

Bölüm 2: Çoktan Seçmeli Sorular

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zıt anlamlı kelimeler bir arada kullanılmıştır?

- a) İyi günde kötü günde yanındayım.
- b) Kapıyı yavaşça kapatıp gitti.
- c) Okuldan eve yürüyerek geldim.
- d) Bugün çok yorgun görünüyor.

2. 'Yüz' kelimesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde sesteşlik özelliği gösterir?

- a) Sınavdan yüz aldım.
- b) Denizde yüzmek çok keyifli.
- c) Bebeğin yüzü çok yumuşak.
- d) Hepsî (Farklı anlamlarda kullanılır)

3. 'Fayda' kelimesinin eş anlamlısı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Zarar
- b) Yarar
- c) Önem
- d) Etki

4. 'Taze' kelimesinin zıt anlamlısı hangisidir?

- a) Bayat
- b) Eski
- c) Kuru
- d) Çürük

5. Hangi seçenekte 'ak' kelimesinin eş anlamlısı vardır?

- a) Siyah
- b) Beyaz
- c) Kırmızı
- d) Sarı

6. 'Yaz' kelimesi aşağıdaki hangi anlamda sesteştir?

- a) Mevsim anlamında
- b) Yazma eylemi anlamında
- c) Her ikisi de
- d) Hiçbiri

Öğrenci Yazma Alanı:

Deyimler ve Atasözleri: Dilimizin Hazinesi

Hedefimiz: Deyim ve atasözlerini tanımak, aralarındaki farkları kavramak ve günlük hayatta doğru kullanmak.

Başarı Kriterleri:

- Deyim ve atasözünü arasındaki farkları açıklayabilirim.
- Verilen örneklerin anlamlarını tahmin edebilirim.

Deyim Nedir?

Genellikle gerçek anlamından uzaklaşmış, anlatımı daha etkileyici kılmak için kullanılan kalıplaşmış söz öbekleridir. Şahsa ve zamana göre çekimlenebilirler.

Örnek: Göze girmek.

Atasözü Nedir?

Atalarımızın uzun denemeler sonucu söyledikleri, öğüt verici ve yol gösterici bilgece cümlelerdir. Kalıplaşmışlardır, kelimeleri değiştirilemez.

Örnek: İşleyen demir ısıldır.

Anlam Yolculuğu: Bu Sözler Ne Anlatıyor?

1. Göze girmek:

2. Damlaya damlaya göl olur:

3. Etekleri zil çalmak:

4. Sakla samanı, gelir zamanı:

5. Ağzı kulaklarına varmak:

6. Gülme komşuna, gelir başına:

7. Burnundan solumak:

8. Akıl akıldan üstündür:

9. Kulak misafiri olmak:

10. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkar:

Yazma Alanı: Yukarıdaki örneklerden birini seçerek içinde geçtiği kısa bir hikaye veya cümle yazınız.

Söz Sanatları (Edebi Sanatlar)

Öğrenme Hedefi: Kişileştirme, konuşurma, benzetme ve karşıtlık sanatlarını tanıy ve cümlelerde ayırt ederiz.

Başarı Kriterleri:

- Dört temel söz sanatının tanımını yapabilirim.
- Verilen örneklerdeki sanatı belirleyebilirim.
- Kendi özgün cümlelerimi yazabilirim.

Kişileştirme: İnsan dışı varlıklara insani özellikler verilmesidir.

Örnek: Bulutlar bugün çok üzgün görünüyor.

Konuşurma: İnsan dışı varlıkların konuşurulmasıdır.

Örnek: Ağustos böceği, "Yaz boyu saz çaldım," dedi.

Benzetme: Aralarında ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanın güçlü olana benzetilmesidir.

Örnek: Çocuk, keçi gibi inatçı biridir.

Karşıtlık (Tezat): Zıt kavramların bir arada kullanılmasıdır.

Örnek: Karlar etrafı beyazlatırken içim kararıyordu.

Alıştırma: Aşağıdaki cümlelerde hangi söz sanatının kullanıldığını yazınız.

1. Karlar, beyaz bir yorgan gibi toprağı örttü.

2. Dağlar, yolculara "Hoş geldiniz," diye fısıldadı.

3. Susuz kalan çiçekler gökyüzüne küsmüştü.

4. Gece ile gündüz kadar farklıyız seninle.

5. Tilki, "Karganın sesi ne kadar güzel," dedi.

6. Ahmet, aslan gibi cesur bir askerdir.

7. Güneş bugün bize neşeyle gülümsüyor.

8. Ağlanacak halimize gülüyoruz bazen.

9. Kitap, "Beni okursan dünyanın değişir," fısıldadı.

10. Siyah saçlarına aklar düşmüş erkenden.

11. Rüzgar, ormanda şarkı söyleyerek geziyordu.

12. İnci gibi dişleri her gülüşünde parlıyordu.

Kendi Örneklerini Yaz: Her sanat için bir cümle kur.

Kişileştirme:

Konuşurma:

Benzetme:

Karşıtlık:

Boşluk Doldurma Etkinliđi

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kavramlarla doldurunuz.

1. Bir kelimenin akla gelen ilk ve temel anlamına _____ anlam denir.
2. Gerçek anlamdan tamamen uzaklaşarak kazanılan yeni anlama _____ anlam denir.
3. Bir bilim, sanat veya meslek dalına özgü kelimelere _____ anlamlı kelimeler denir.
4. Yazılışları farklı fakat anlamları aynı olan sözcüklere _____ anlamlı sözcükler denir.
5. Anlamca birbirinin zıttı olan kelimelere _____ anlamlı kelimeler denir.
6. Bir durumu etkileyici bir şekilde anlatmak için kullanılan kalıplaşmış sözlere _____ denir.
7. Tecrübelerle dayanan, öğüt verici bilgece sözlere _____ denir.
8. Aralarında benzerlik ilgisi kurulan varlıklardan zayıf olanın güçlü olana benzetilmesine _____ sanatı denir.
9. İnsan dışı varlıklara insani özellikler yüklenmesine _____ denir.
10. Yazılışları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere _____ (sesteş) sözcükler denir.

Sözcükte Anlam: Ünite Değerlendirme Testi

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz. Her soru 12.5 puandır.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde 'ince' sözcüğü mecaz anlamda kullanılmıştır?

- a) Bu ince kitap bir günde biter.
- b) Davranışları çok ince bir insandı.
- c) İnce dallar rüzgarda kırıldı.
- d) İnce bir kağıda resim yaptı.

2. 'Güz' kelimesinin eş anlamlısı ve 'taze' kelimesinin zıt anlamlısı hangi seçenekte doğru verilmiştir?

- a) Sonbahar - Eski
- b) Kış - Kuru
- c) Sonbahar - Bayat
- d) Yaz - Çürük

3. 'Dolu' kelimesi hangi cümlede sestestlik (eş sesli) özelliğiyle kullanılmamıştır?

- a) Aniden yağan dolu ekinlere zarar verdi.
- b) Su bardağı ağzına kadar doluydu.
- c) Gözleri yaşlarla dolu bir halde geldi.
- d) Otobüs çok dolu olduğu için binemedim.

4. 'Burnunda tütme' deyiminin anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Çok kızmak, öfkelenmek
- b) Bir şeyi çok özlemek
- c) Hasta olup burnu akmak
- d) Kötü bir koku almak

5. 'Meyve veren ağaç taşlanır.' atasözüyle anlatılmak istenen nedir?

- a) Ağaçları her zaman korumalıyız.
- b) Başarılı insanları kıskanıp eleştirebilirler.
- c) Meyveler olgunlaşınca toplanmalıdır.
- d) Çalışkan insanlar çok yorulur.

6. 'Minik serçe, yaralı kanadıyla gökyüzüne dert yandı.' cümlesinde hangi söz sanatları vardır?

- a) Benzetme - Kişileştirme
- b) Tezat - Benzetme
- c) Kişileştirme - Konuşturma
- d) Abartma - Tezat

7. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili kelime terim anlamlıdır?

- a) Onun kalbi çok temizdir.
- b) Bugün derste noktalama işaretlerini işledik.
- c) Yarın akşam bize gelecekler.
- d) Yemeğin tuzu biraz fazla kaçmış.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zıt anlamlı kelimeler bir arada kullanılmıştır?

- a) Akıllı düşman, cahil dosttan iyidir.
- b) Sessizce odadan dışarı çıktı.
- c) Gülme komşuna, gelir başına.
- d) Eski evimizi çok özleyorum.

Doğru Sayısı: _____ Yanlış Sayısı: _____ TOPLAM PUAN: _____

Murat Hoca Çözüyor: Örnek Soru ve Çözümleri

Soru 1: "Ağır" sözcüğü hangi cümlede mecaz anlamda kullanılmıştır?

A) Ağır çantaları taşıdı. B) Çok ağır bir koku var. C) Bize ağır sözler söyledi. D) Bu masa çok ağır.

Çözüm: "Ağır sözler" ifadesinde kelime gerçek anlamından uzaklaşarak "kırıcı, dokunaklı" anlamında kullanılmıştır. Cevap C.

Soru 2: Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı bir sözcük vardır?

A) Perdeyi kapatır mısın? B) Oyunun son perdesi bitti. C) Gözlerine perde indi. D) Bu perde çok kirli.

Çözüm: "Oyunun son perdesi" ifadesinde "perde" kelimesi tiyatro sanatı ile ilgili bir kavramı karşıladığı için terim anlamlıdır. Cevap B.

Soru 3: "Yaz" kelimesi hangi cümlede sesteşlik özelliği gösterir?

A) Bu yaz çok sıcak olacak. B) Ödevini deftere yaz. C) İki anlamda da kullanılmıştır. D) Hiçbiri.

Çözüm: "Yaz" hem mevsim hem de yazma eylemi anlamlarına geldiği için sesteştir. Cevap C.

Soru 4: "Ak" - "Kara" arasındaki anlam ilişkisi aşağıdakilerden hangisinde vardır?

A) Al - Kırmızı B) Uzun - Kısa C) Okul - Mektep D) Hediye - Armağan

Çözüm: Ak ve kara zıt anlamlıdır. Uzun ve kısa da zıt anlamlıdır. Cevap B.

Murat Hoca Çözüyor (Devam)

Soru 5: Hangi seçenekteki kelimeler eş anlamlıdır?
A) Ak - Kara B) Siyah - Beyaz C) Cevap - Yanıt D) Genç - Yaşlı

Çözüm: Cevap ve yanıt kelimeleri yazılışları farklı olsa da aynı anlamı taşır. Cevap C.

Soru 6: "Kuru" kelimesinin zıt anlamlısı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Islak B) Nemli C) Yaş D) A ve C seçenekleri

Çözüm: Kuru kelimesinin zıt anlamlısı hem ıslak hem de yaşlıdır. Cevap D.

Soru 7: "Etekleri zil çalmak" deyimini ne anlama gelir?
A) Çok üzölmek B) Çok sevinmek C) Çok korkmak D) Çok yorulmak

Çözüm: Bir olay karşısında duyulan büyük sevinci ifade eder. Cevap B.

Soru 8: "İşleyen demir ışıldar" atasözü hangisini vurgular?
A) Temizliği B) Parlaklığı C) Çalışkanlığı D) Yardımlaşmayı

Çözüm: Çalışan insanların paslanmayacağını, her zaman zinde ve başarılı kalacağını belirtir. Cevap C.

Murat Hoca Çözüyor (Devam)

Soru 9: "Göz boyamak" deyimini hangi anlamda kullanılır?

- A) Gözleri makyaj yapmak B) Birini kandırmak, yanıltmak C) Çok dikkatli bakmak D) Göz sağlığını korumak

Çözüm: "Göz boyamak", bir şeyi olduğundan iyi göstererek başkasını kandırmak demektir. Cevap B.

Soru 10: "Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım." dizesinde hangi söz sanatı vardır?

- A) Benzetme B) Kişileştirme C) Karşıtlık D) Konuşturma

Çözüm: Kendini "kükremiş sel"e benzettiği için burada benzetme sanatı vardır. Cevap A.

Soru 11: "Aç" kelimesi hangi cümlede sesteşlik özelliği gösterir?

- A) Karnım çok aç. B) Kapıyı hemen aç. C) Her iki cümlede farklı anlamdadır. D) Hiçbiri.

Çözüm: "Aç" hem yemek yeme isteği (tok zıttı) hem de bir şeyi açmak eylemi olduğu için sesteştir. Cevap C.

Soru 12: Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı bir sözcük yoktur?

- A) Üçgenin iç açıları toplamı 180'dir. B) Bugün notaları öğrendik. C) Annem çok güzel yemek yapar. D) Oyunun ilk perdesi kapandı.

Çözüm: A'da "açı", B'de "nota", D'de "perde" terimdir. C'de terim anlamlı sözcük yoktur. Cevap C.

Murat Hoca Çözüyor (Son Bölüm)

Soru 13: Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişileştirme sanatı vardır?

A) Köpek durmadan havlıyordu. B) Rüzgar hüzünlü bir şarkı fısıldıyordu. C) Yağmur şiddetini arttırdı. D) Gökyüzü masmaviydi.

Çözüm: Rüzgarın "şarkı fısıldaması" ve "hüzünlü" olması insana özgü özelliklerin cansız bir varlığa verilmesidir. Cevap B.

Soru 14: "Bir elin nesi var, iki elin sesi var." atasözü neyi vurgular?

A) Tasarrufu B) Çalışkanlığı C) Dayanışma ve yardımlaşmayı D) Sabırlı olmayı

Çözüm: Başarıya ulaşmak için birlikte hareket etmenin ve yardımlaşmanın önemini anlatır. Cevap C.

Soru 15: Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zıt anlamlı kelimeler bir arada kullanılmıştır?

A) Gece gündüz demeden çalıştı. B) Eski dostuyla karşılaştı. C) Kapıyı yavaşça açtı. D) Okula geç kaldı.

Çözüm: Gece ve gündüz birbirinin zıttıdır. İkisi bir arada kullanılmıştır. Cevap A.

Cevap Anahtarı

SAYFA 1: ANLAM TÜRLERİ

1. Gerçek, 2. Mecaz, 3. Terim, 4. Gerçek, 5. Mecaz, 6. Terim, 7. Mecaz, 8. Gerçek, 9. Terim, 10. Mecaz, 11. Gerçek, 12. Terim, 13. Gerçek, 14. Terim, 15. Mecaz

SAYFA 2: ANLAM İLİŞKİLERİ

Bölüm 1: 1. Cevap, 2. Ev, 3. Yıl, 4. Armağan, 5. Önder, 6. Konuk

Bölüm 2: 1. A, 2. D, 3. B, 4. A, 5. B, 6. C

SAYFA 3: DEYİMLER VE ATASÖZLERİ

1. Beğenilmek, 2. Birikim yapmak, 3. Çok sevinmek, 4. Tutumlu olmak, 5. Çok mutlu olmak, 6. Kötü durumla dalga geçmemek, 7. Çok öfkelenmek, 8. Başkasına danışmak, 9. Gizlice dinlemek, 10. Güzel konuşmanın gücü

SAYFA 4: SÖZ SANATLARI

1. Benzetme, 2. Konuşurma, 3. Kişileştirme, 4. Karşıtlık, 5. Konuşurma, 6. Benzetme, 7. Kişileştirme, 8. Karşıtlık, 9. Konuşurma, 10. Karşıtlık, 11. Kişileştirme, 12. Benzetme

SAYFA 5: BOŞLUK DOLDURMA

1. Gerçek, 2. Mecaz, 3. Terim, 4. Eş anlamlı, 5. Zıt anlamlı, 6. Deyim, 7. Atasözü, 8. Benzetme, 9. Kişileştirme, 10. Eş sesli

SAYFA 6: ÜNİTE DEĞERLENDİRME TESTİ

1. B, 2. C, 3. C, 4. B, 5. B, 6. C, 7. B, 8. A

